

Sprawozdanie

komisji gminnej o wniosku p. Merunowicza w przedmiocie reformy sądownictwa policyjno-karnego w gminach i na obszarach dworskich.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z dnia 2. Grudnia b. r. przekazał Wysoki Sejm komisji gminnej wniosek p. Teofila Merunowicza w przedmiocie reformy sądownictwa policyjno-karnego w gminach i na obszarach dworskich.

Sprawa reformy ustawy gminnej, a tem samem i sądownictwa policyjno-karnego w gminach i na obszarach dworskich od czasu uchwalenia obecnie obowiązującej ustawy gminnej na dniu 12. Września 1866 r. wiele razy już zajmowała uwagę Wysokiego Sejmu, a ostatnim razem w roku przeszłym na posiedzeniu dnia 25. Stycznia powziął Wysoki Sejm skutkiem wniosków postawionych przez posłów Tomisława Rozwadowskiego, Fruchtmana i Wasilewskiego następującą uchwałę:

Sejm poleca Wydziałowi krajowemu:

I. Aby zbadał szczegółowo wyniki dwudziestoletniej działalności samorządu gminnego w kraju naszym pod względem spełnienia zadań administracji publicznej, ciężących na gminach w myśl §. 27. lit. b) do n) ust. gm., oraz wpływających z t. z. poruczonego zakresu działania, niemniej pod względem sposobu pokrywania kosztów z zarządkiem gminnym połączonych i gospodarstwa gminnego w ogólności.

II. Aby w swoim czasie przedłożył Sejmowi wynik tych badań i na podstawie tego wyniku poczynił wnioski, czy i o ile przy zachowaniu zasady i przedmiotowego zakresu samorządu — potrzebną jest reforma ustawodawstwa gminnego; mianowicie:

- a) czyby nie należało dla tych zadań administracji publicznej, którym gminy i obszary dworskie nie są w stanie podołać, wytworzyć lub dać możność wytworzenia takiej organizacji samorządnej, któraby przy szerszej, silniejszej podstawie pod względem obszaru, ludności i zasobów materyalnych tym zadaniom sprostać zdołała;
- b) czyby nie należało w ustawodawstwie gminnem — nie naruszając związku powiatowego, uwzględnić różnice, zachodzące między potrzebami i zasobami materyalnymi i intelektualnymi miast, a tymi samymi czynnikami po wsiach i miasteczkach:

c) jakie byłyby przypuszczalne koszty zarządu przy zaprojektowanej ewentualnie reformie w porównaniu z obecnymi kosztami samorządu gminnego.

Na polecenie to Wysokiego Sejmu Wydział krajowy rozwinął szeroką czynność celem zbadania obecnych stosunków gminnych i zebrałszy cenne materiały do reformy tychże, przedłożył takowe W. Sejmowi przy sprawozdaniu w przedmiocie reformy ustawodawstwa gminnego z projektem ustawy gminnej dla 28 miast większych, tudzież wnioskiem do zmiany § 16. ustawy gminnej i §. §. 1. 2. 5. i innych ustawy o obszarach dworskich.

W ten sposób wywiązał się Wydział krajowy tylko w części z polecenia W. Sejmu, co do drugiej zaś części t. j. reformy ustawy gminnej dla gmin wiejskich i małopolskich jakoteż obszarów dworskich, zastrzega się Wydział krajowy w sprawozdaniu swém z dnia 18 Listopada iż takowy nie zaniedbał, przeciwnie ma przygotowany materiał potrzebny, a nawet wypracowane już gotowe projekty do ustaw, uważa je jednak za niedojrzałe jeszcze do przedłożenia W. Sejmowi już w tym roku. Między innymi wymienia Wydział krajowy projekt reformy sądownictwa policyjnego sprawowanego przez Zwierzchności gminne, czego właśnie żąda wniosek posła Merunowicza.

W obec tego zatem komisya gminna nie uważa za wskazane już w tym roku wchodzić w merytoryczny rozbiór wniosku p. Merunowicza, tembardziej że wnioskodawca sam tego nie domaga się, lecz z uwagi:

że wniosek posła Merunowicza dotyczy właśnie przedmiotu, w którym Wydział krajowy przedłożenie w roku przyszłym zapowiada;

że ten nowy wyraz życzeń wychodzący od W. Sejmu może być pożądanem poparciem dla Wydziału krajowego w kierunku dalszych prac przygotowawczych do reformy gminnej;

Komisya gminna wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Wniosek posła Merunowicza w następującej osnowie:

I. O ile w ustawach i przepisach, które dotyczą policyi miejscowej, należącej do zakresu działania gminy (§. 27. ust. gm. 12. Sierpnia 1886. nr. 21. dz. ust. kr.) wyrzeczoną jest sankcja karna, i o ile przekroczenia tych ustaw i przepisów nie podlegają ustawie karnej, ma być wykonywaną władza karna w gminach i na obszarach dworskich łącznie przez osobne w tym celu ustanowione sądy gminne, zreorganizowane wedle następujących zasad:

1. Sąd gminny składa się z trzech mężów zaufania czyli asesorów, z których jednego wybiera Rada gminna, drugiego mianuje właściciel lub współwłaściciel obszaru dworskiego, trzeciego zaś właściwy Wydział powiatowy z terną, ułożonego przez naczelnika gminy i przelozonego obszaru dworskiego. Wszyscy trzej mężowie zaufania wybierają ze swojego grona przewodniczącego sądu gminnego.

Gdzie jest jeden właściciel obszaru dworskiego, może on pełnić urząd asesora sądu gminnego osobiście, gdy do tego chęć i wolę wobec politycznej władzy powiatowej oświadczy i przepisana przysięgę złoży; jednakże w każdym razie ma on wyznaczyć zastępcę dla siebie, jak w ogóle każdy inny członek sądu gminnego ma mieć zastępcę.

Członkowie sądu gminnego mają liczyć co najmniej 24 lat wieku, być nieposzlakowanej sławy, używać w pełni praw obywatelskich i mieć swoje stałe zamieszkanie w obrębie sądu gminnego.

Mandat członków sądu gminnego trwa trzy lata. Nikogo nie można zmusić do przyjęcia tego urzędu. Kto jednak mandat przyjmie, obowiązany jest wypełniać dokładnie połączone

z nim obowiązki — a to pod zagrożeniem grzywien aż do 20 zł. — mianowicie w takim razie, gdyby dla braku kompletu terminu roków miały być bezskuteczne.

2. Okręg urzędowania sądu gminnego rozciąga się na gminę i obszar dworski tej miejscowości, dla której jest ustanowiony; wolno jednak i kilku gminom łącznie z przynależnymi obszarami dworskimi poddać się na przeciąg jednej kadencji jurysdykcji jednego sądu gminnego — a to za wiedzą i przyzwoleniem politycznej władzy powiatowej.

W takim razie Rady gminne, a względnie właściciele obszarów dworskich, przynależni do okręgu tego wspólnego sądu gminnego wybierają swoich mężów zaufania tak, jak gdyby jedną stanowili gminę.

3. Kompetencya gminnego sądu pod względem przedmiotu urzędowania obejmuje te sprawy, co do których w myśl §. 60 ust. gm. z 12. Sierpnia 1866. nr. 21. dz. ust. kr. i §. 38. ustawy o ochronie własności polowej z 17. Lipca 1876. nr. 28. dz. ust. kr. przysługuje dotychczas prawo orzekania kar naczelnikowi gminy — a to zarówno co do zakresu władzy, jak nie mniej także z zachowaniem tego samego toku instancyj.

Do sądów gminnych należeć ma także jednanie stron, dobrowolnie zgłaszających się do nich do ugody, — z ważnością ugody sądowej (§. 27. lit. m. ust. gm.).

4. Sądy gminne urzędują ustnie i jawnie zazwyczaj w stałe oznaczonych terminach roków, jednakże nie rzadziej jak raz na tydzień.

5. Orzeczenia sądu gminnego mają być wpisywane w porządku chronologicznym, jak następują, jedno po drugim w przeznaczoną na ten cel księgę w oznaczony ustawą sposób.

Na żądanie stron za opłatą wedle taksy, oznaczonej przez c. k. Namiestnictwo w porozumieniu z Wydziałem krajowym, mogą być wydawane im wypisy wierzytelne z księgi orzeczeń sądu gminnego, które posiadają ważność dokumentów publicznych.

6. Nad prawidłowem postępowaniem co do wyberu, a względnie nominacji członków sądów gminnych czuwać mają władze polityczne w analogiczny sposób, jak wykonywauą bywa kontrola nad wyborami członków Rad gminnych lub mianowaniem przełożonych obszarów dworskich.

Co do asesorów, których mianowanie zastrzeżone jest dla Wydziałów powiatowych, przysługuje prawo wnoszenia reklamacji przeciwko nieprawidłowemu ich wyborowi do Wydziału krajowego, który takowe podania rozstrzyga w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem.

7. Uczestnik sądu gminnego nie może brać udziału w rozstrzygnięciu sprawy, w której sam albo jego najbliżsi krewni i powinowaci są interesowani.

II. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby wedle powyższych zasad ułożony projekt ustawy przedłożył Sejmowi na najbliższej sesji.

Przekazuje się Wydziałowi krajowemu z poleceniem zdania z niego sprawy na następnej sesji sejmowej.

We Lwowie dnia 14. Grudnia 1887.

Przewodniczący
K. Bađeni.

Sprawozdawca
Wasilewski.

